

l'espectacle, uns anys més tard, es repetiria en l'àmbit de la cançó.

¿Era tot això —la polèmica, les enraonies— el que inhibia els hipotètics escriptors gironins de novel·les? La pregunta —ja es veu— és merament retòrica. El problema d'aleshores, tanmateix, no era gens retòric. Era real. Fins a la dècada dels setanta, els tiratges no acostumaven a superar els dos o tres milers d'exemplars. Entre els pocs que superaven aquests tiratges cal comptar-hi Josep Pla. L'escassetat de lectors no era un «altre» problema. Era part del mateix problema: el lluç que es mossega la cua. Alguns autors, com Joan Sales, reclamaven responsabilitats al públic, en la inèrcia del qual podien justificar-se els novel·listes catalans que escrivien en llengua castellana: «tenen la sensació que, fent-ho així, satisfan el desig de la immensa majoria del mateix poble nostre», escrivia Sales. I afegia: «El deure dels autors d'escriure en la pròpia llengua és correlatiu del deure dels lectors de llegir també en la pròpia llengua». El problema era, evidentment, d'una complexitat notable. Triadú parla de «resistències psicològiques» generades per la pèrdua de la guerra, per la por internalitzada, i de totes les pressions culturals i educatives destinades a desnacionalitzar el país. De manera que, al costat del

ELS DRAPETS AL VEU

El que el Pla deia de manera general, aplicat a l'obra dels novel·listes catalans, és aplicable també a la seva pròpia obra. El Pla, amb el seu estil i el seu llenguatge, és el més representatiu dels novel·listes catalans que escrivien en castellà. El Pla, amb el seu estil i el seu llenguatge, és el més representatiu dels novel·listes catalans que escrivien en castellà. El Pla, amb el seu estil i el seu llenguatge, és el més representatiu dels novel·listes catalans que escrivien en castellà.

El Pla, amb el seu estil i el seu llenguatge, és el més representatiu dels novel·listes catalans que escrivien en castellà. El Pla, amb el seu estil i el seu llenguatge, és el més representatiu dels novel·listes catalans que escrivien en castellà.

REPRINTS O FANCIATIS?

El Pla, amb el seu estil i el seu llenguatge, és el més representatiu dels novel·listes catalans que escrivien en castellà. El Pla, amb el seu estil i el seu llenguatge, és el més representatiu dels novel·listes catalans que escrivien en castellà.

ESCRIPTORES COMPROMISSOS?

El Pla, amb el seu estil i el seu llenguatge, és el més representatiu dels novel·listes catalans que escrivien en castellà. El Pla, amb el seu estil i el seu llenguatge, és el més representatiu dels novel·listes catalans que escrivien en castellà.

CRÍTICA I FORTIS

El Pla, amb el seu estil i el seu llenguatge, és el més representatiu dels novel·listes catalans que escrivien en castellà. El Pla, amb el seu estil i el seu llenguatge, és el més representatiu dels novel·listes catalans que escrivien en castellà.

EL DILEMMA: OBRER FANTASIA?

El Pla, amb el seu estil i el seu llenguatge, és el més representatiu dels novel·listes catalans que escrivien en castellà. El Pla, amb el seu estil i el seu llenguatge, és el més representatiu dels novel·listes catalans que escrivien en castellà.

CONCLUSIÓ

El Pla, amb el seu estil i el seu llenguatge, és el més representatiu dels novel·listes catalans que escrivien en castellà. El Pla, amb el seu estil i el seu llenguatge, és el més representatiu dels novel·listes catalans que escrivien en castellà.

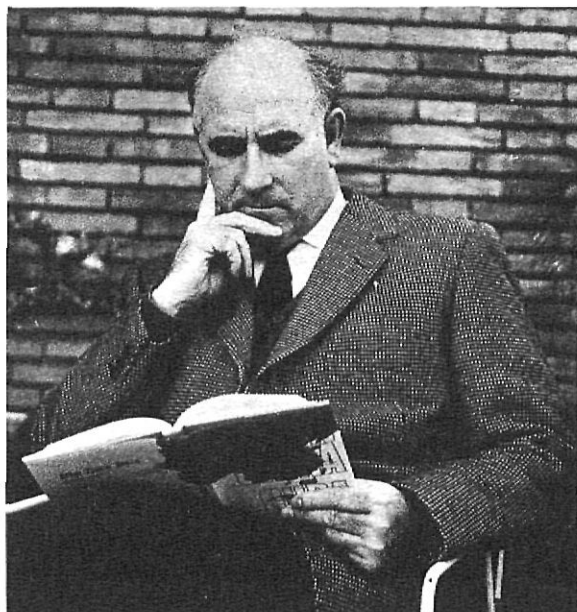
ELS ESCRITORS CATALANS O EL JOG DE LES BUFETADES

Un article de «Presència» va fer sortir de polleguera alguns escriptors conspicus.

«croat de la causa» apareixen, també, actituds hipercrítiques que repercuteixen sens dubte en la forma com el novel·lista català s'encara a la creació. Cal afegir, a més, que, en aquests anys, la presència de la crítica com a part activa de la vida cultural amb prou feines existeix, entre d'altres

coses perquè no compta amb plataformes des d'on actuar. I és evident que la seva absència es fa sentir, sobretot en la tasca d'orientació, en el fet de relacionar escriptor i públic. L'absència d'una crítica especialitzada també incideix, vulgues que no, en l'acte de creació literària.

Josep M. Gironella,

S i hom ha de parlar de narradors gironins contemporanis, no pot pas oblidar Josep M. Gironella.

En els anys del llarg desert novel·lístic de Girona, ell és l'excepció que confirma la regla: no hi ha cap més escriptor que traspassi, durant molt de temps, les estretes fronteres locals.

Però Gironella és també una excepció per un altre motiu, que impedeix que el seu nom es pugui incloure en l'inventari que intenta el dossier d'aquest número: tot i ser un empordanès que parla sempre en català, ha escrit íntegrament la seva producció novel·lística en castellà. I és, a més, l'inspirador i l'iniciador d'un premi municipal gironí, creat l'any 1967 i destinat a premiar novel·les escrites «forzosamente en lengua castellana».

Josep M. Gironella neix a Darnius l'any 1917. El 1946 guanya el premi Nadal amb *Un hombre* i tres anys més tard publica *La marea*. Després d'una llarga estada a París, l'any 1953 dona a conèixer *Los cipreses creen en*

«Les Voltes», el Bertrana i els premis

Aquest és el panorama. Així anaven les coses. A hores d'ara tothom sap quins foren els mitjans utilitzats per fer front a la situació d'anormalitat que es patia i per aconseguir la comercialització de la novella, el gènere cridat a servir de pont en la tasca de la normalització lingüística. Els mitjans utilitzats foren els habituals: premis, subscripcions, creació de clubs de lectors, presentacions públiques d'obres, homenatges, etc. En aquest aspecte, val a dir-ho, Girona no va quedar enrera. Un bon dia, als porxos de la plaça del vi, obria les seves portes una nova llibreria: «Les Voltes». Un altre bon dia —i gràcies al sufragi popular— es feia pública la convocatòria del Premi Bertrana de novella. Fou un motiu de joia. Per un moment va semblar que això desvetllaria l'esperit creatiu dels autors —si se'm permet— «de casa». No va ser així. Ben aviat es va veure que el Premi Bertrana era un nou incentiu pels qui ja havien guanyat el Sant Jordi. O la sala d'espera dels qui desitjaven guanyar-lo. El cas és que els autors gironins, si n'hi havia, no estaven disposats a competir.

Avui sabem que la consolidació de la narrativa —i la continuïtat entre

el pre i la post-guerra— passa pel premi «Joanot Martorell», creat el 1947 per l'editorial Aymà, i pel seu legítim continuador el Sant Jordi (el Sant Jordi de la primera dècada, de l'any 60—any en què s'inicià fins al 70). La resta —tant pel que fa al Sant Jordi com pel que respecta al Bertrana— és força més confusa. Les descobertes (literàries, s'entén) han anat de bracet amb clamoroses pífies. I hom diu que el país no dóna per a més. Nou camp de polèmica que aquí, discretamet, deixarem de banda.

En elcatàleg d'autors guardonats als diversos premis i al llarg de les dècades que consignem no hi figura cap gironí. El mateix podem dir si repassem els catàlegs d'aquelles editorials que es van erigir, per mèrits propis, en protagonistes de l'escena literària. Em refereixo a l'editorial Selecta i a l'editorial Aymà. La primera tenia el punt de mira posat en un públic popular. La segona s'adreçà preferentment a un públic culte. Una i altra potenciaren la novella. L'editorial Aymà fou la creadora de la col·lecció «El Club dels Novel·listes», promoguda per Joan Sales, Xavier Benguerel i Joan Oliver, que la dirigí fins el 1958. A partir d'aquest any es convertirà en una editorial autònoma sota la direcció de Joan Sales, que fou qui va potenciar els corrents novel·lis-

tics catòlics, als quals farem referència més endavant.

La política editorial

Si ampliàvem el cop d'ull a la política editorial d'aquells anys, hauríem de referir-nos a les col·leccions populars o col·leccions de butxaca. Santiago Albertí va crear la «Nova Col·lecció Lletres». Entre el 1954 i el 1962 va editar un total de 68 obres de petit format. La majoria dels autors eren joves: Pedroló, Espinàs, Lluís Romero, Joaquim Casas, Amat Piniella... etc. Cap gironí. Potser també val la pena fer allusió a la «Biblioteca Raixa», editada per Moll, i a la col·lecció de «Novella Popular» de l'editorial Alfaguara. No es pot pas dir que les possibilitats de publicar fossin escasses. D'altra banda, el panorama novel·lístic dels anys 50 es presenta força diversificat. Els camins que va seguir la novel·lística foren, si fa o no fa, aquests: a) assentament de la novella que podríem anomenar clàssica i que suposa la continuïtat dels models iniciats abans del 36. b) Divereses vies de renovació, que podríem tipificar de la següent manera: 1) novel·les de caire existencialista (Pedroló) 2) realisme objectivista (Espinàs) i 3) literatura de l'absurd (també

l'excepció

Dios, primer volum d'un cicle novel·lístic emmarcat en els seus propis records, en el qual es reflecteix l'ambient social i polític d'una època que va des de la segona República fins a la fi de la segona Dictadura. Els volums següents són *Un millón de muertos*, de 1961, *Ha estallado la paz*, de 1966, i *Los hombres lloran solos*, de 1985. Aquestes obres tenen com a protagonistes fonamentals els membres d'una família resident a la Rambla de Girona, ciutat en la qual succeeixen els fets principals de l'acció. El cicle és encara obert, segons confessa l'autor: «Potser aniré escrivint volums dedicats al mateix tema, fins a la meua mort. Com a novel·lista, Gironella ha publicat també *Todos somos fugitivos* (1966), *Condenados a vivir* (1971), Premi Planeta, i *La duda inquietante* (1988), Premi Ateneo de Sevilla».

L'èxit més important de Gironella ha estat *Los cipreses creen en Dios*. La seva temàtica, absolutament imprevisible en el moment de la publicació, va propiciar fins a cinquanta edicions en llengua castellana i la traducció als principals idiomes cultes del món. A Xicago, l'any 1955, va obtenir el premi Thomas Moore.

La trilogia essencial de Gironella va ser publicada

en català per Editorial Argos els anys 1967 i 1968: *Els xiprers creuen en Déu*, *Un milió de morts* i *Ha esclatat la pau*. La faixa publicitària deia: «L'obra d'un català, pensada en català i redactada finalment en català», frase d'una ambigüïtat estrictament calculada que no aclaria si la versió presentada era escrita per l'autor o si es tractava només d'una traducció. L'enjòlit es va mantenir fins a l'aparició del segon volum, en el qual ja hi constava sense embuts el nom del traductor, B. Bardagi. De fet, a la solapa del primer llibre ja es deixava entendre que l'autor només havia «revisat detingudament» la versió catalana. Els editors es mostraven «satisfets de poder complir amb una mena d'exigència latent, que els feia ineludible que la família Alvear i la ciutat de Girona visquessin en català la seva aventura novel·lada».

NARCÍS-JORDI ARAGÓ